

Výstavba právního a hospodářského řádu Velkoněmecké Říše.

Přehled důležitých zákonů a nařízení z druhého pololetí 1940.

(Výtah z článku: Überblick über die wichtigsten Gesetze und Verordnungen seit dem 1. Juli 1940, uveřejněného v Deutsche Justiz 1941, str. 20 a d. Přihlíženo je zejména k předpisům, jež se dotýkají Protektorátu Čechy a Morava.)

Státní správa a veřejný pořádek.

Předpisy ochranné a bezpečnostní.

Zkušenosti, učiněné v oboru protiletecké obrany, učinily žádoucí, aby pokud možno rychle a podle možnosti prostřednictvím jediného velitelského místa byla vydávána nařízení a měněny platné předpisy. Této potřebě činí zadost výnos Vůdce a říšského kancléře v oboru protiletecké obrany během války z 15. listopadu 1940, Říš. zák. I., str. 1487. Tímto výnosem je zmocněn říšský ministr letecké dopravy a vrchní velitel letecké zbraně, aby po dobu trvání války samostatně vydával nebo měnil právní předpisy a správní ustanovení o protiletecké obraně, považuje-li to za nutné v zájmu protiletecké obrany.

Občanské soudnictví.

Procesní právo.

Dne 9. října 1940 vstoupilo v platnost druhé zjednodušovací nařízení z 18. září 1940, Říš. zák. I., str. 1253. Z jeho obsahu dlužno zdůrazniti, že byla obnovena příslušnost zemských soudů (Landgerichte) v odvolacích věcech, pokud tím bylo vrchním zemským soudům odlehčeno, když také v ohledu personálním bylo umožněno proti ostrému omezení z 1. září 1939 znovu rozšířiti okruh záležitostí, přikázaných zemským soudům. Stejnou myšlenku vyjadřuje nově upravené osazení civilních senátů zemských soudů, stanoví-li, že — ponechávajíc nedotčena procesněprávní ustanovení o činnosti samosoudcově — v odvolacích, stížnostních a rekursních věcech, jakož i v určitých věcech patentních a vzorkových jsou civilní senáty zemských soudů opět osazeny třemi členy včetně předsedy, jinak jedním soudcem. Se-

náty pro obchodní věci zůstávají osazeny jedním soudcem; toliko příslušnost obchodních senátů, pokud jde o odvolací a rekursní věci u nich napadlé, byla přenesena na senáty kolegiálně osazené. Podle § 4 nařízení je říšský ministr spravedlnosti zmocněn měniti cenovou hranici, na níž podle předpisů zjednodušovacího nařízení závisí přípustnost opravných prostředků.

Právní oblasti Východní marky v širším smyslu se týká nařízení o formě přísahy před soudy v říšských župách Východní marky, před civilními soudy říšské župy sudetské, jakož i před německými civilními soudy v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 12. července 1940, Říš. zák. I., str. 984. Za současného zrušení dosavadních zde platných předpisů o přísaze byly v těchto právních oblastech zavedeny předpisy o přísaze německého zákona o soudní organizaci, jakož i německého civilního řádu soudního a v určitém rozsahu nad to též říšského trestního řádu. Tím byly v jmenovaných právních oblastech odstraněny jisté zastaralé formy přísahy, které se těžce snášely s důstojností německých soudů.

Řízení před německými soudy v Protektorátě Čechy a Morava se týká nařízení o procesním právu v řízení v občanských právních věcech před německými soudy v Protektorátě Čechy a Morava z 11. července 1940, Říš. zák. I., str. 980, jakož i nařízení o zastupování Židů před německými soudy v Protektorátě Čechy a Morava z 21. srpna 1940, Říš. zák. I., str. 1158. Prve zmíněné nařízení stanoví, že pro německé soudy v Protektorátě platí, s výhradou výslovně opačných ustanovení, také právní předpisy vydané protektorátními úřady o řízení v občanských právních věcech, pokud neodporují zvláštním předpisům, vydaným pro německé soudy. Druhé nařízení připouští v Protektorátě možnost, aby židovští právní zástupci, jakož i kandidáti židovského právního zastupitelství, kteří byli — na způsob konsulentů — ustanoveni protektorátní správou, směli zastupovati a obhajovati Židy před německými soudy v Protektorátě, byli-li k tomu zvláště zmocněni; nařízení k tomu obsahuje bližší prováděcí předpisy.

Nesporné řízení.

Nařízení o znovuzřízení zničených nebo ztracených pozemkových knih neb listin ze dne 26. července 1940, Říš. zák. I., str. 1048, upravuje — nyní nezávisle od jednotlivého případu zničené pozemkové knihy — jednou provždy řízení, v němž může býti znovuzřízena pozemková kniha v tomto

smyslu ztracená. Procesně je zvláště důležité, že je možný právní obchod o nemovitosti ztracené knihovní vložky až do znovuzřízení téže. Zejména může již před znovuzřízením pozemkové knihy být nařízena dražba nemovitosti, jsou-li splněny určité předpoklady. Dražební rok však musí být položen až po znovuzřízení knihovní vložky.

Nesporného řízení se dále týká třetí nařízení k provedení a doplnění zákona o nesporném soudnictví a jiných právních záležitostech ve vojsku z 30. září 1940, Říš. zák. I., str. 1327. Nehledě k tomu, že také v četných jiných sporných otázkách bylo tímto nařízením zjednáno jasno, budiž zde zvláště zdůrazněno, že vyjasnilo otázku, kdo vydává vykonatelná vyhotovení vykonatelných listin, které pořídil vojenský justiční úředník. Zde vznikaly totiž vždy těžkosti z toho, že popíraly svou příslušnost jednak vojenské úřady — podle dosavadního právního stavu neprávem — jednak řádné soudy, ježto prvopisy listin nebyly u nich uloženy. Nyní je jasně stanoveno, že listiny je zaslati řádnému soudu, který je má uschovati a tudíž podle § 797 říšského civ. řádu soudního — obdobně v celé Říši také mimo oblast působnosti říšského c. ř. s. — je oprávněn i povinen vydávati vykonatelná vyhotovení takové listiny.

Exekuční právo.

Sjednocení i reformu exekučního práva v jednom představuje nařízení o jednotné úpravě ochrany pracovního příjmu před zabavením (nařízení o zabavení mzdy 1940) z 30. října 1940, Říš. zák. I., str. 1451. Pro oblast Velkoněmecké říše — s výjimkou přičleněných východních oblastí, kde však je nového nařízení také přiměřeně použiti — platí od 1. prosince 1940, dne účinnosti nového nařízení — jedině jednotné právo o zabavení a ochraně mezd a platů, jež nové nařízení pod pojmem pracovního příjmu jednotně shrnulo a podrobilo jednotným předpisům o ochraně před zabavením. Vedle zachovaných myšlenek a zásad dosavadního práva, jež byly převzaty, obsahuje nařízení také četné nové reformy, jež částečně byly převzaty z právního řádu právní oblasti Východní marky. Nezabavitelné části dlužníkovy pracovního příjmu jsou výslovně vypočteny. Nyní je co nejpřesněji určeno, co je nezabavitelné z odměn za práce přes čas, co z platů dovoleneckých, vystěhovaleckých odškodnění a přídavků všech druhů, dále však také co na příklad z vánočních gratifikací. Ochrana pracovního příjmu před zabavením při vymáhání nepřednostních nároků je nově upravena. Nové nařízení přešlo od dělení na třetiny podle rodinného stavu v dosa-

vadním právu k praktickému a přehlednému dělení na desetiny. Účetní základnou pak kromě toho již není hrubý, nýbrž ryzí pracovní příjem povinného, k tomu ještě v souvislosti s pravidlem zakrouhlovacím, jež podstatně ulehčuje výpočet zabavitelného pracovního příjmu a vedlo již k sestavení nanejvýš praktických tabulek pro zabavení mzdy. Více pracovních příjmů dlužníka dlužno sečítati. Při zabavení pro přednostní nároky na výživné jest nyní zabavení předem také výslovně zákonitě připuštěno. Konečně může ve výjimečných případech exekuční soud ponechati volným též další části dlužníkovy pracovního příjmu přes obecnou hranici zabavení, je-li to odůvodněno zvláštními okolnostmi případu a neodporují-li tomu převažující zájmy věřitele. V celku jde o sociální úpravu v nejlepším smyslu, jež k tomu ještě konečně odstranila obtíže, které dosud stále znovu plynuly z toho, že ve Velkoněmecké říši stály neslučitelně proti sobě právo o ochraně před zabavením na jedné a právo o zabavení mezd a platů na druhé straně.

Trestní právo.

Vězení mládeže.

Nařízením k doplnění trestního práva mládeže z 10. října 1940, Říš. zák. I., str. 1336, bylo zavedeno pro mládež jako nové trestní opatření vězení mládeže (*Jugendarrrest*). Proti trestně odsouzeným mladistvým může soudce na místo vězení nebo vazby nalézt na vězení mládeže. Nejvyšší výměra tohoto vězení činí měsíc, nejnižší výměra týden nebo konec týdne. Výkon trestu vězení byl vložen do rukou soudce mládeže a provádí se pod jeho dozorem v místnostech říšské justiční správy. Vězení mládeže může býti uloženo též trestním příkazem nebo policejním trestním opatřením. §§ 39 a 40 říšského zákona o soudech mládeže byly přiměřeně pozměněny. Nařízení pak v § 4 jde ještě dále a obsahuje trestní předpis proti zanedbání dozorcí povinnosti: Kdo na mladistvého mladšího 18 let, nad nímž má vésti dohled, náležitě nedohlíží, bude potrestán vězením do 6 měsíců nebo vazbou neb peněžitým trestem, jestliže jeho svěřenec se dopustí trestného činu, jemuž dozírající mohl náležitým dozorem zabránit; trestní řízení se zavádí jen k návrhu příslušného služebního místa, t. j. státního zástupce. Nařízení ze 4. října 1940 platí též v přičleněných východních oblastech a v Protektorátě Čechy a Morava, pokud jest použiti německého trestního práva. K jeho provedení byla vydána nařízení z 28. listopadu 1940, Říš. zák. I., str. 1541, a z 20. prosince 1940, Říš. zák. I., str.

1608, z nichž prve uvedené blíže obsahově vyplňuje nařízení o vězení mládeže. Vězení mládeže jest podle něho citovým prostředkem, na který jest naléztí, jestliže soudce nepovažuje trest za nezbytný, chce však mladistvému důrazně připomenouti, že jeho chování odporuje národnímu společenství. Vedle vězení mládeže mohou býti nařízena též pravidla další výchovy. Ježto vězení mládeže není trestem, nemá také následků trestního potrestání a nezapisuje se do trestního rejstříku. Póněvadž při opětném provinění mladistvého jest znalost jeho dřívějšího odsouzení k vězení mládeže důležitou pro posouzení osobnosti pachatelovy, bylo vydáno nařízení říšského ministra spravedlnosti z 9. prosince 1940, Deutsche Justiz, str. 1391, upravující záznamy o odsouzení k vězení mládeže. Vězení mládeže může nastoupiti též na místo peněžitého trestu nebo náhradního trestu na svobodě. Při více trestných činech může býti nalezeno jednotně na vězení mládeže. Pro Východní marku obsahují §§ 10 a 11 prvního prováděcího nařízení zvláštní předpisy. Předpisy o vězení mládeže neplatí pro bývalé polské příslušníky. Výstavbou nového trestního opatření vězení mládeže se zabývají všeobecná opatření říšského ministra spravedlnosti z 6. listopadu 1940, Deutsche Justiz str. 1243, z 1. listopadu 1940, Deutsche Justiz str. 1243, o úkolu výkonu, místnostech pro vězení mládeže, vedoucích výkonu, vězení pro konec týdne a trvajícím vězení, z 9. prosince 1940, Deutsche Justiz str. 1392, o rehabilitaci potrestaných mladistvých, z 11. prosince 1940, Deutsche Justiz str. 1392, o poměru vězení mládeže ke služebnímu vězení mládeže u Hitler-Jugend, při čemž je provedena zásada, že nemá býti prováděno dvojí odnětí svobody uložením služebnímu vězení mládeže a vězení mládeže nebo trestu na svobodě pro jeden a týž čin.

Válečné trestní právo hospodářské.

Druhé prováděcí nařízení k IV. oddílu nařízení o válečném hospodářství z 8. prosince 1940, Říš. zák. I., str. 1581, obsahuje důležitý výklad § 22 nařízení o válečném hospodářství, jež představuje nejen všeobecný program, nýbrž bezprostředně platné právo, i když jeho skutková podstata je daleko rozšířena. Jednání proti § 22 nařízení o válečném hospodářství jsou trestná podle nařízení o trestech a trestním řízení při jednáních, směřujících proti cenovým nařízením z 3. června 1939, Říš. zák. I., str. 999. Jako taková jednání vypočítává druhé prováděcí nařízení z 8. prosince 1940 zvláště: kdo si opatřuje nebo nechává vzniknouti zisky, které jsou nepřiměřeně vysoké válečným poměrům, požaduje nebo platí ceny nebo odměny, které nespočívají na spravedlivých nákladech s hlediska válečného hospo-

dárství, nebo kdo se bez spravedlivého důvodu odůvodněného válečnými poměry vsunuje mezi výrobce a spotřebitele. § 22 nařízení o válečném hospodářství ve spojení s tímto druhým prováděcím nařízením jsou spolu s ostatními předpisy způsobilé, aby poskytovaly trestněprávní prostředek proti zvyšování cen za války. Týmž směrem je neseno nařízení o obchodu a zprostředkování při veřejných dodávkách z 11. září 1940, Říš. zák. I., str. 1235. Toto chce zvláště podvázatí válečné zisky spočívající na přemrštěných zprostředkovatelských provisích a zakazuje proto, aby zboží určené k splnění veřejných dodávek bylo zdražováno tím, že se někdo způsobem národohospodářsky neodůvodněným vsunuje do cesty zboží od výrobce k veřejnému zadavateli; zakazuje dále jednáčům a zprostředkovatelům požadovati při veřejných dodávkách vyšší odměny, než je národohospodářsky odůvodněno, stejně tak, jako takové si ujednávati nebo bez ujednání přijímati. Také toto nařízení z 11. září 1940 požívá stejné právní ochrany jako nařízení o válečném hospodářství. Konečně jest v rámci válečného trestního práva hospodářského vzpomenouti ustanovení § 10 druhého prováděcího nařízení o veřejné pomoci hospodářství z 16. července 1940, Říš. zák. I., str. 999, jímž byly podrobeny pořádkovému trestu jednání proti oznamovací povinnosti podle § 9 nařízení o veřejné pomoci hospodářství.

Rozhlasová nařízení.

Druhé prováděcí nařízení k nařízení o mimořádných opatřeních rozhlasových z 2. července 1940, Říš. zák. I., str. 942, stanoví, že může býti upuštěno od odnětí používaného rozhlasového zařízení podle § 1 rozhlasového nařízení z 1. září 1939, jestliže rozhlasového zařízení bylo k činu použito bez zavinění vlastníka. Třetím prováděcím nařízením k nařízení o mimořádných opatřeních rozhlasových z 20. září 1940, Říš. zák. I., str. 1255, bylo vyloženo, že naslouchání italskému vysílači státním příslušníkem spojenecké Itálie a sdělování odposlouchaných zpráv tímto jiným italským státním příslušníkům není jednáním přičítícím se rozhlasovému nařízení.

Branné právo.

Zavedení branného práva v Protektorátě Čechy a Morava.

Nařízením z 12. října 1940, Říš. zák. I., str. 1363, bylo v rozsáhlé míře zavedeno v Protektorátě Čechy a Morava německé branné právo, zejména právo o používání zbraní brannou mocí,

o péči o vojíny a pracovníky, o péči o práci pro propuštěné vojáky a mužské příslušníky říšské pracovní služby, o povolávání ke cvičení ve zbrani, zákon z 24. ledna 1935, t. zv. Schutzbereichgesetz i s prováděcími nařízeními, dále zákon o vývozu a dovozu válečného materiálu, nařízení o průvozu válečného materiálu z 5. září 1935 a nařízení o mimořádném trestním právu za války a při zvláštním zasazení. V uváděcím nařízení jsou uvedena potřebná ustanovení pro zvláštnosti Protektorátu. Branné povinnosti samozřejmě podléhají jenom němečtí státní příslušníci, pro které také byly zavedeny branný zákon a zvláštní příslušné zákony o branné službě včetně příslušných zákonů o zaopatřovací péči. Služba, ztrávená v bývalé československé branné moci, může být započtena. Toto nařízení o zavedení branného práva v Protektorátě Čechy a Morava z 12. října 1940 vstoupilo v platnost se zpětnou účinností od 1. července 1939.

Hospodářské právo.

Hospodářská organizace.

V Protektorátě Čechy a Morava byla ve spojení se zrušením celní hranice převzata říšskou správou s účinností od 1. října 1940 statistika zahraničního obchodu a zároveň zaveden zákon o statistice obchodu se zbožím s cizinou z 31. března 1939; nařízení o statistice obchodu se zbožím s cizinou v Protektorátě Čechy a Morava bylo vydáno 25. září 1940, Říš. zák. I., str. 1279.

Úprava spotřeby zboží.

Pro styk Říše s Protektorátem ve zboží je důležitým nařízením říšského ministra hospodářství o zrušení nařízení o obchodním styku s Protektorátem Čechy a Morava z 29. listopadu 1940, Říš. zák. I. str. 1544. Ježto mezi Říší a Protektorátem byla s účinností od 1. října 1940 zrušena celní hranice a mezitím zavedeno také v Protektorátě obhospodařování zboží, mohlo nyní býti zrušeno nařízení o obchodním styku s Protektorátem Čechy a Morava z 28. března 1939, Říš. zák. I. str. 654, a k němu vydané vyhlášky. Nyní zrušené nařízení mělo sloužiti k ochraně hospodářství Protektorátu a brániti neregulovanému odlivu zboží do ostatního říšského území; tento účel jest nyní splněn v Protektorátě obhospodařováním zboží. Nařízením o obchodu se zemědělskými plodinami v Protektorátě Čechy a Morava z 23. září 1940, Říš. zák. I. str. 1265, byla za

účelem jednotného řízení spotřebního hospodářství v celém říšském území uvedena v platnost také v Protektorátě celá řada předpisů, zejména zákony o obchodu se zvířaty a zvířecími produkty, nařízení o zřízení ústředny pro oleje a tuky, nařízení o obchodu s oleji a tuky, zákon o obchodu s mléčnými výrobky a j. Tyto předpisy platí však v Protektorátě jen potud, pokud se vztahují na zboží, které bylo přivezeno z celní ciziny; oleje, tuky a margariny podléhají těmto předpisům také tehdy, byly-li vyrobeny v Protektorátě. Na místo příslušných říšských míst nastupuje v Protektorátě nařízením říšského protektora z 12. dubna 1940 zřízená Česko-moravská společnost vývozní a dovozní pro výrobky potravinářské a zemědělské, která plní své úkoly a oprávnění podle pokynů říšských služebních míst.

Právo obchodní a živnostenské.

Nařízení o patentním a vzorkovém právu v Protektorátě Čechy a Morava z 20. července 1940, Říš. zák. I. str. 1099, stanoví, že od 31. července 1940 se již neudělují patenty u patentního úřadu v Praze. Patenty a vzorky, které budou ohlášeny po 31. červenci 1940 u říšského patentního úřadu, mají v Protektorátě stejnou platnost jako v ostatním říšském území.

V oboru obchodního podnikání, zejména obchodních společností bylo vydáno nařízení ministerské rady pro obranu Říše o dalších opatřeních v oboru obchodního práva podobou války ze 4. října 1940, Říš. zák. I. str. 1337. Nařízení obsahuje další válečná opatření v příčině sestavení a rozdělení roční uzávěrky, jakož i zpráv vůči věřitelům. Nařízení obsahuje kromě toho zmocnění říšského ministra spravedlnosti k dalším opatřením v oboru obchodního práva, práva akciového, práva společností s omezeným ručením a práva družstevního.

V oboru práva živnostenského přineslo nutné doplnění nařízení o živnostenských opatřeních z podnětu války z 9. října 1940, Říš. zák. I., str. 1344. Podle § 49 živn. řádu zanikají schválení pro určité sklady a podniky, jestliže závodní provoz během období tří let byl zastaven, aniž bylo žádáno o prodloužení lhůty. Stejně tak zaniká svolení udělené družstvu podle § 49 živn. řádu, nechá-li majitel uplynouti rok, aniž schválení použil. Nařízení bere ohled na válečné poměry předpisem, že pro počítání těchto lhůt nemá býti přihlíženo k době trvání války.

Pracovní a sociální právo.

Zasazení cizozemských pracovních sil a zajatců do práce.

Válkou způsobený stav umožnil v přijatelném rozsahu zasazení volných živnostenských pracovních sil cizozemských. Aby se zabránilo nedorozumění, vydal říšský ministr práce výnos ze dne 10. července 1940, Říš. zák. I., str. 383, kterým upravil zásadní směrnice otázek sem spadajících. V první řadě poukazuje na to, že najímání cizozemských pracovních sil musí zůstatí vyhrazeno výlučně služebním místům úřadu pro zasazení do práce.

Velkým počtem jednotlivých výnosů a oběžníků pak upravil říšský ministr práce zasazení válečných zajatců do pracovních míst a všechny otázky s tím souvisící. Soubor těchto výnosů byl uveřejněn v „Reichsarbeitsblatt“, sešit 21. z 25. července 1940, str. 1384.

Práce žen.

Nařízením o zaměstnání žen na vozidlech z 30. října 1940 (Dt. Reichsanzeiger Nr. 259) postaral se říšský ministr práce o to, aby ženy mohly býti přijímány jenom k pracím, které mohou zastávatí bez poškození svého zdraví. Nařízení proto omezuje zaměstnání žen na vozidlech jen v žádoucím rozsahu a zakazuje zaměstnání nastávajících matek, počínaje třetím měsícem těhotenství. Podle odst. II. nařízení mohou býti ženy zaměstnány jako řidičky kolejových drah, omnibusů a nákladních vozů do únosnosti 1.5 tun. K zamezení místních obtíží byli pro jednotlivé případy zmocnění živnostenská inspektoři v dorozumění se zmocněncem pro noční práci připustiti výjimky pro zaměstnání žen na pouličních drahách a omnibusech s vrchním vedením. Pracovní dobu jest omeziti denně na osm hodin, a to v době denního světla.

Úprava všeobecných pracovních podmínek. Příplatek za vícepráce.

Nařízení o válečném hospodářství ze dne 4. září 1939, Říš. zák. I., str. 1609, zobrazuje posud hlavní právní základ pro úpravu pracovního poměru po dobu války. Pro průběh dosavadního vývoje jest příznačné, že v dosavadní době stále více byl omezován v nařízení vyslovený zákaz vyplácení příplatků. Nařízení o opětném zavedení příplatků za vícepráce ze dne 3. září 1940, Říš. zák. I., str. 1205, zrušilo nyní s účinností od 8. září 1940 podle § 18, odst. 3, dosud trvajících zákaz vyplácení příplatků za vícepráce. Opětne zavedení příplatků za vícepráce spočívá podle před-

mluvy nařízení na uznání zvláštních výkonů, které se musely v dosavadních válečných měsících požadovati od dělníků a zaměstnanců za současného jejich vzdání se části výdělků za vícepráce. Opětne zavedení příplatků za vícepráce vedle dosud opětne zavedených příplatků za práci noční, stejně jako nedělní a sváteční, činí nutným řešení otázky daňové. Nařízení o nezdanitelnosti příplatků za vícepráce a práci nedělní a sváteční, jakož i práci noční ze dne 7. listopadu 1940, Říš. zák. I., str. 1478, tuto otázku upravuje s platností od 1. listopadu 1940.

Finanční a daňové právo.

Cl a, spotřební daně a monopoly.

Protektorát Čechy a Morava byl zahrnut do německého celního území. O tom byla vydána tři nařízení.

V nařízeních o clech, spotřebních daních a monopolech Protektorátu Čechy a Morava ze 16. září 1940, Říš. zák. I., str. 1238, jest stanoveno, že celní hranice mezi Protektorátem Čechy a Morava a ostatním říšským územím odpadá od 1. října 1940, že tímto okamžikem vstupují v Protektorátě Čechy a Morava v platnost německé celní předpisy a že cla a spotřební daně přebírá říšská správa. Dále jest v nařízeních stanoveno, kterých jednotlivých daňových zákonů zejména o spotřebních daních a v jakém rozsahu jest v Protektorátě používati. Nařízení obsahuje také předpisy o trestním daňovém řízení a o řízení vymáhacím. Ustanovuje, že pro soudní řízení jsou příslušny německé soudy v Protektorátě a v daňových trestních věcech, které patří do příslušnosti celních úřadů a německých soudů, ukládá bezpečnostním úřadům, státním zástupcům a trestním soudům Protektorátu za povinnost, aby převzali všechna jednání, jichž je potřeba k vysvětlení skutkové podstaty, k zadržení obviněného nebo k zajištění zabavených věcí, je-li nebezpečí v prodlení.

Nařízením o výstavbě správy cel, spotřebních daní a monopolů v Protektorátě Čechy a Morava ze 16. září 1940, Říš. zák. I., str. 1240, byl zřízen vrchní finanční okres Čechy a Morava, který zaujímá celou oblast Protektorátu a v jehož čele stojí vrchní finanční president se sídlem v Praze. V dalším jest organizace celní správy tato: na hranici Protektorátu s cizinou spravují cla, spotřební daně a monopoly úřady říšské finanční správy, naproti tomu uvnitř v Protektorátě jsou z příkazu Říše činny protektorátní úřady. V rámci této správy z příkazu jsou protektorátní úřady vázány na věcné příkazy vrchního finančního presidenta v Praze a jsou také podřízeny jeho

věcnému dozoru. V personálním směru jsou však podřízeny finančnímu ministru Protektorátu.

Nařízení o převedení lihového hospodářství Protektorátu Čechy a Morava do lihového monopolu Říše ze dne 17. září 1940, Říš. zák. I., str. 1247, obsahuje bližší ustanovení o převzetí zařízení výroby líhu a Společnosti pro zužitkování líhu s omezeným ručením v Praze říšskou monopolní správou, o neplatnosti smluv jmenované lihové společnosti, o zemědělských a živnostenských palírnách a pod.

Válečněhospodářsky oprávněná cena.

Rada vrchního zemského soudu Schütz, přidělený říšskému komisaři pro stanovení cen, navazuje ve svém pojednání v Deutsche Justiz čís. 4 z roku 1941, str. 121 a násl. na nařízení říšského ministra spravedlnosti z 11. ledna 1941 o boji proti zvyšování cen a na oběžník a výnos říšského komisaře pro stanovení cen z 8. prosince 1940 o použití cenových předpisů nařízení o válečném hospodářství. Autor dovozuje, že citovaná právní ustanovení ukazují, že říšský ministr spravedlnosti a říšský komisař jsou odhodláni bojovat proti každému překročení přiměřených cen v budoucnu nejostřejšími prostředky. Kdo překročuje přiměřené ceny, aby si získal přednost na útraty druhého, proviňuje se na národním společenství o nic méně, než ten, kdo se dopouští krádeže nebo podvodu. Jeho chování je naproti tomu podstatně škodlivější národnímu celku, ježto podkopává reální mzdu tvořícího německého člověka a důvěru Říše. Kdo využívá tísně podmíněnou válkou, aby bezohledně získal nedovolený vyšší zisk, s tím se musí zacházeti tak, jak zasluhuje, totiž jako se zločincem na vlastním národě.

Nutno očekávat, že každý Němec, který má co požadovati nebo platiti, dbá cenových předpisů. Všechny ceny a jiné odměny jsou upraveny právními předpisy. V četných hospodářských oborech byly vydány speciální úpravy. Způsob předpisů je různý podle účelnosti. Autor poté vypočítává tyto různé obory a dovozuje, že ceny, které nejsou upraveny zvláštními předpisy, jsou udržovány na určité výši k určitému dni v jednotlivých oblastech Říše platnými zákazy zvyšování cen. Tyto zákazy pak v jednotlivých částech Říše autor vypočítává, a uvádí dále:

Přes toto zákonodárství, jež téměř nevykazuje žádných mezer, ukázalo se již na počátku války, že je potřebí vydati všeobecný zákon o válečných cenách. Příslušné předpisy byly pojaty do oddílu IV. nařízení o válečném hospodářství ze 4. září 1939, Říš. zák.

I. str. 1609. Tyto předpisy platí vedle ostatních cenových předpisů, leč by druh zvláštních předpisů neponechával žádné místo pro použití cenových předpisů nařízení o válečném hospodářství. To platí však jen potud, pokud pevné ceny a pevně stanovené dolní cenové hranice zůstávají nedotčeny. Pokud zákonodárce udržuje předpisy tohoto druhu v platnosti, naznačuje tím, že poklesy cen nemají v žádném případě sejíti pod pevně stanovenou hranici. Pokud podle ostatních předpisů jsou na místě pohyby cen, má k nim dojíti, jestliže předpisy nařízení o válečném hospodářství toho vyžadují.

Nejdůležitějším předpisem nařízení o válečném hospodářství jest § 22. Tento požaduje, že ceny a odměny za zboží a plnění každého druhu musí býti určeny podle základních pravidel válečně zavázaného národního hospodářství. Doplnkem k tomu jest druhé prováděcí nařízení odd. IV. nařízení o válečném hospodářství z 8. prosince 1940 Říš. zák. I. str. 1581, v němž vedle všeobecných zákazů řetězového obchodu bylo zvláště stanoveno, že k válečně povinnému chování náleží, aby byla přinášena skutečná oběť. Má-li býti vůči těmto předpisům přiznán skutečný význam zvláštních předpisů cenových, tu musí býti v nich shledáván dvojnásobný význam, který dostatečně jasně byl vyjádřen v zákazu Vůdce, že nikdo na válce nesmí zbohatnouti, a požadavek druhého prováděcího nařízení, že dlužno přinášeti oběti. Vzdání se válečných zisků jest samozřejmou mravní povinností každého Němce. Jako další povinnost má však také oběť nésti sám, a ne každé břímě podle možnosti přesunovati na cizí bedra. Válkou podmíněné zvýšení cen nesmí tedy zpravidla od výrobce přes kupce se přenášeti na spotřebitele, neboť pak celé břímě války by jednostranně zůstalo viseti na tomto. To by však nebylo válečně hospodářsky oprávněné chování. Z toho se podává jako podstatný smysl a účel cenových předpisů nařízení o válečném hospodářství toto: 1. každé zvyšování přípustných a na počátku války požadovaných cen jest zakázáno, i když by to podle zvláštních cenových předpisů bylo přípustné, pokud tím není ohrožen provoz podniku; 2. všechny ceny, které jsou nepřiměřeně vysoké nebo připouštějí válečný zisk, musejí býti sníženy, leč by říšský komisař ze zvláštních důvodů (na příklad u kartelů nebo monopolů) předsevzal jinou úpravu cen.

**Součinnost státního zástupce
v občanských věcech právních.**

V čísle 30. ročníku 1941 Deutsche Justiz pojednává ministerský

rada E. S t a u d z říšského ministerstva spravedlnosti o zákoně o součinnosti státního zástupce v občanských věcech právních z 15. července 1941, Říš. zák. I. str. 383, který přináší pro občanské soudnictví dvě základní novinky. Právo spoluúčasti státního zástupce ve všech občanských věcech právních (§ 1) a návrh vrchního říšského návladního při říšském soudě na obnovu v pravoplatně rozhodnutých občanských právních věcech (§ 2).

Myšlenka, že v takových řízeních, jichž provedení a rozhodnutí se dotýká zájmů státního vedení a národního společenství, má být možná součinnost státního zástupce, není jako taková novou. Říšský civilní řád soudní a podobně i rakouský civilní řád soudní uskutečnily ji na příklad již ve věcech manželských a věcech týkajících se rodinného stavu, jakož i v řízení o zbavení svéprávnosti. Podle nového zákona je státní zástupce oprávněn ve všech občanských věcech před řádnými soudy k součinnosti, aby uplatnil okolnosti, k nimž jest bráti zřetel s hlediska národního společenství (§ 1 odst. 1 věta první). Toto stanovení účelu ukazuje, že státní zástupce má použití svého oprávnění spoluúčasti jen tehdy, jestliže jednotlivý případ podle druhu a významu věci toho vyžaduje v zájmu národního společenství.

V rámci své součinnosti je státní zástupce oprávněn zúčastniti se všech jednání, přednáseti skutkové okolnosti a nabízetí důkazní prostředky a vyjadřovati se svým dobrozdáním o učiněných rozhodnutích (§ 1 odst. 1.). Státní zástupce — nepřihlíží-li se k případům, v nichž již dosavadní právo mu přiznalo dále jdoucí roli — není stranou nebo účastníkem řízení v tom smyslu, že by on dával podnět k zahájení řízení nebo podával věcné návrhy nebo právní prostředky. To zůstává i dále zůstaveno stranám. Také procesní návrhy, jako na příklad na odročení nebo přerušování jednání, nepodává jako strana na řízení zúčastněná, nýbrž má v daném případě přivoditi příslušná opatření, jež je učiniti z moci úřední. Při přednesu skutkových okolností a nabízení průvodních prostředků jest státní zástupce neodvislý od přednesů stran. Může při tom také odporovati souhlasnému přednesu stran, pakliže bere v ochranu zájmy národního společenství proti zájmům stran. To může také vésti k tomu, že podle okolností může při zmeškání jedné strany státní zástupce odporovati vydání kontumačního rozhodnutí proti obmeškale straně, a to svým přednesem, k němuž dlužno vzíti zřetel. Na rozhodnutí o útratách nemá součinnost státního zástupce žádného vlivu. Pokud vzejdou součinností státního zástupce náklady, na příklad náklady provedením důkazu, navrženého státním zástupcem, jsou tyto útraty částí útrat soudních.

Návrh vrchního říšského návladního na obnovu (§ 2) zname-

ná pro řízení v občanských právních věcech zásadní novinku, která má svůj příklad v mimořádném oprávnění vrchního říšského návladního v trestních věcech (§ 3 zákona ze 16. září 1939, Řís. zák. I., str. 1841) a v podobných ustanoveních cizozemských procesních řádů. Vrchní říšský návladní u říšského soudu může v pravoplatně rozhodnutých občanských právních věcech během jednoho roku po nabytí pravomoci navrhnouti obnovu řízení, jsou-li proti správnosti rozhodnutí závažné právní nebo skutkové pochybnosti a považuje-li nové jednání a rozhodnutí za žádoucí pro zvláštní význam rozhodnutí pro národní společenství.

Návrh na obnovu přísluší jedině vrchnímu říšskému návladnímu a jemu jest také rozhodnouti, zda pro zvláštní význam pozastaveného rozhodnutí pro národní společenství považuje za žádoucí nové jednání a rozhodnutí (§ 2). Rozhodnutí o návrhu, zvláště tedy nové prozkoumání pozastaveného rozhodnutí v právním a skutkovém směru, jest naproti tomu vyhrazeno nejvyšší soudní instanci, totiž velkému senátu pro civilní věci u říšského soudu (§ 3).

Řízení před velkým senátem není, jako v jiných obnovených řízeních civilního řádu soudního, řízením provedeným za součinnosti zúčastněných stran, nýbrž jest řízením od nich zcela neodvislým a ryze úředním, jehož se zúčastní toliko vrchní říšský návladní, při čemž dřívějším stranám nepřisluší ani právo návrhu, ani jakákoliv jiná účast. Dřívější strany mohou sice býti slyšeny, nemají však žádný nárok na slyšení. Neboť v tomto řízení se nejedná o zájmy stran, nýbrž o zájem národního společenství. Z této povahy řízení plyne, že jeho náklady nemají nésti strany, nýbrž že jest je zapraviti z říšské pokladny.

O řízení velkého senátu obsahuje zákon jednotlivá ustanovení v §§ 3, 4 a 6. Podle nich činí se rozhodnutí usnesením (§ 3). Při tom jest v daném případě dřívější řízení se všemi při tom vydanými rozhodnutími zrušiti a naříditi obnovené jednání a rozhodnutí (§ 4 odst. 1). Nové jednání a rozhodnutí jest přenéstí buď na dřívější procesní soud, anebo na jeho místě na jiný soud stejného stupně, nebo také na některý senát říšského soudu (§ 4 odst. 2.). Před rozhodnutím — a na návrh vrchního říšského návladního také ještě před podáním návrhu na obnovu — může předseda nebo z jeho příkazu člen velkého senátu vydati prozatímní opatření o výkonu rozhodnutí před řízením učiněného (§ 6). V dalším určuje velký senát sám své řízení. Záleží na něm, zda a v jakém rozsahu a v jaké formě bude slyšeti účastníky dřívějšího řízení nebo jiné osoby a místa, nebo prováděti skutková zjištění.

Nové jednání a rozhodnutí před soudem určeným říšským sou-

dem platí jako pokračování dřívějšího řízení (§ 5 odst. 1.) a řídí se předpisy pro toto řízení platnými. Soud jest v obnoveném řízení vázán právním, po případě i skutkovým posouzením, které velký senát položil za základ svému usnesení (§ 5).

Zákon platí pro všechna řízení v občanských věcech právních, tedy nikoliv jen pro civilní právní rozepře, nýbrž na příklad také pro věci exekuční a konkursní a také v řízení nesporném. Zákon však platí toliko pro občanské právní věci před řádnými soudy (§§ 1, 2) včetně soudů pracovních a jim odpovídajících soudů právní oblasti Východní marky (§ 7). Pokud podle dosavadního práva byla připuštěna součinnost státního zástupce v občanských právních věcech, zejména součinnost přesahující rámec tohoto zákona, zůstávají tato ustanovení nedotčena (§ 1 odst. 2.).